

Vári Attila

A macskatolvaj

Lola kopottas kis öregasszony volt, de ruháiban s viselkedésében őrzött valamit a hajdani elegáns dámából. Ízléssel válogatta össze azt, amit magára vett, s bár ismerősei sokféle ékszert láttak rajta az idők során, nem esett túlzásokba, sohasem volt rajta több gyűrű, karperec, vagy nyaklánc, mint amennyi ahhoz kellett, hogy öltöztesse.

Már nem festette magát, talán csak púdert használhatott, s egy nem mindennapi parfümöt.

A főtéri trafik tulajdonosa volt, amelyet anélkül, hogy nevetséges lett volna, csak dohánytőzsdéként emlegetett, s ha valaki sokáig beszélgetett vele a kis boltban, napokig érezte ruháin ezt a megfejthetetlen illatot.

Míntha valamilyen közismert virágra hasonlított volna, s mert a szivarok, cigaretták, különböző fajtájú pipadohányok mellett kozmetikumokat is tartott, köztük sok virágkölnit is, vásárlói meg voltak győződve arról, hogy azok közül a latinos fantázianevekre keresztelt parfümökből használhatja valamelyiket.

Többnyire a fiatalabb vásárlóival beszélgetett. A vele egykorú nők nem jártak már trafikba és nem is szerették Lolát, talán hajdani hódításai miatt, de az is lehet, hogy még most is irigykedve nézték, hogy a nyolcvanhoz közelítve sem hagyja el magát, s ha valaki erre gondolt, visszakövetkeztethetett arra, hogy milyen lehetett fiatalságában vagy asszonyléte delén.

Valaha a főtér másik oldalán volt a híres Orgona drogéria, s tulajdonosa saját keverésű kölniken kívül olyan krémeket árult, amelyek alapanyagául valódi gyapjúszírt, lanolint használt, amelyet tisztítatlanul vett egy gyapjúmosóból, s addig szűrte és finomította, hogy a testápolóin már nem lehetett érezni a jellegzetes juhszagot. Tőle rendelt évekkel korábban kétliternyi kölnit.

– Tudja, Lajoskám, nem szeretném, ha úgy halna meg, hogy magával viszi azt, ami az enyém – mondta a nála is idősebb drogistának, aki valaha híres táncos volt, s talán udvarolt is Lolának.

– Ezt, Lola drága, nyugodtan eltarthatja akár ötven évig is. Nem oxidálódik, nem veszít az illata erejéből. Tudja, Lola, amióta maga miatt kikísérleteztem, csak egyetlen idegennek adtam el belőle, annak a francia színésznőnek, aki itt lakott a szállodában a filmesekkel.

Ez volt az az illat a trafikban, ahol lottót, sorsjegyet is árult, s a bejárattól jobbra volt egy asztal, négy támlás székkal, amely nem is annyira a játékosok kedvéért került oda, mint azért, mert hajdanában, amíg ki nem haltak partnerei, éjszakába nyúló kártyacsatákat vívtak, aminek kettős haszna volt. Kitöltötte az unalmasan

telő időt, s nagyon sok vásárló is akadt, akik látva a kivilágított, üvegre festett dohánylevél cégtáblát, a trafikok egyezményes jelét, nem bírva nikotin éhségükkel, remélve, hogy még nem oltották le a fényt, éjfélkor is képesek voltak átgyalogolni a városon.

Ha nem volt álmos, kártyapartik nélkül is addig tartott nyitva, amíg még ébren tudott maradni.

A szivart régiesen bórszivarnak nevezte, s mert már nem lehetett márkás, üvegtokba zárt, vagy alumíniumhüvellyel védett fajtákat kapni, kitalálta, hogy kiszáradás ellen, hogy ne morzsolódjanak szét vevői szájában, hogyan kell tárolni őket, s ebben anyja emléke segített. Ő tartotta úgy hónapokig frissen a ritkán kapható citromot, hogy egy nagy, zárható tetejű edénybe, kisebb üvegebe vizet tett, hogy pótolja a párologtatást, s aztán óvatosan, hogy ne nyomják meg egymást, körberakta a citromokat.

A gyenge minőségű szivarokat, amelyek tele voltak vastag levélerezettel, finánczlábal, ahogy az idősebbek nevezték, egészen följavította ez a módszer, s ha még somkórót is szórt a dohány-rudakra, vevői olyasmit kaptak, amit nem kellett állandóan nyalogassanak, hogy az egyenletes füstképzés miatt nedvesen tartsák, s jellegzetes illatuk pipafüstre, s nem az ammóniával kezelt bűdös kapadohányra hasonlított.

Már nem éltek azok a barátai, ismerősei, akikkel úgy kezdhették volna a mondatot, hogy „emlékszel”, mert vevői közül, korukra való tekintettel, senki sem emlékezhetett Lola fiatalságának éveire, így azoknak, akiknek idejük volt, s leültek az asztalhoz, mesélt. Szüleik, nagyszüleik életéből mondott el olyan eseményeket, amit a kérdező nem volt honnan tudjon.

Ha éppen olyan kedve volt, hátrament a trafikból nyíló lakásba, s könyökön felül érő kesztyűket, legyezőket mutatott fiatalasszonyoknak, elmagyarázva, hogy egy-egy hajnalig tartó bálba több ruhát is vittek magukkal. Volt öltözője a városi kaszinónak is, ahol a cselédlányok vigyáztak a kisasszonyok holmijaira, segítettek az átöltözésben, mert azokban a régi időkben még azoknak is kötelező volt szolgálot tartani, akik nem nagyon engedhették meg maguknak ezt a luxust.

– Minden ruhához más és más legyezőt használtunk – mesélte –, s létezett a legyezőnyelv, amivel tudathatták a lányok az őket táncra kérni akarókkal, anélkül, hogy a kikosarazás szégyenében hagyják őket, hogy nincs kedvük az illetővel táncolni.

– Akkortájt nem volt mosógép, nem voltak gyűrhetetlen anyagok. Teknőben mostak, s a villanyvasalók megjelenése előtt faszenes vasalókat használtak. Azokat a megfeketedett nyitható tetejűeket, amiket ma díszként, szárazvirágtartóként lehet látni lakásokban. Azokat néhány vasalómozdulat után lóbálni, lengetni kellett, hogy életben tartsák bennük a parazsat. Kellott a cseléd a házba, akire rá lehetett bízni a házimunka nehezét. És hűtőszekrény sem létezett, mindennap frisset kellett főzni, ahhoz meg piacozni kellett, s mert óvoda sem volt akkortájt, a családoknál mindig volt gyereklány pesztonka is.

Érdekes dolgokról érthetően mesélt, s úgy, hogy hallgatói akár maguk elé is képzelhették a városi korzót, a ligeti nyári színekört, ahol minden héten volt

operett-előadás, s a korcsolyapályát, ahol jó időben, amíg a fagyok tartottak, esténként szinte báloztak, mert táncolni is lehetett a melegedő melletti pódiumról játszó fúvósok zenéjére.

Nem gazdagodott meg a trafikból, de tisztességesen megélt belőle, mert ismer- te vevőkörét, és nem rendelt a nagykereskedőktől olyan fölösleget, ami aztán elfekvő készletként porosodjon a polcokon.

Ahogy megjelentek azok a presszógépek, amelyek frissen darálták is az adag- hoz szükséges mennyiséget, beszerezte az engedélyeket, s a választék bővülésé- vel megnőtt azoknak a száma is, akik negyedórákra, félórákra ott maradtak, s így Lola, bár egyedül élt, mégsem érezte magányosnak magát.

A kávéja kitűnő volt, nem akart azzal nyereszkedni, hogy a legolcsóbbat vegye, s reggelenként alig bírta kiszolgálni vevőit, akik néha szinte agyonpréselték egymást.

Délelőtt beültek a közeli rendőrségről a nyomozók, néha a kapitány is, aki fia- talabb korában csodálta Lolát azért, mert éjjel is nyitva merete tartani az üzletet, és mégsem rabolták ki, nem kényszerítették a bevétel átadására soha. A kapitány tudta, hogy vannak győztes és vesztes típusok, s azt is sejtette, hogy az áldozattá válásnak van valamilyen motivációja, s olykor viccesen megkérdezte Lolától, hogy hol tartja a fegyverét.

– Ne is tagadja. Tudom, hogy van egy iszonyatos mordálya. Azzal zavarja el a rablókat.

De Lolának nem kellett fegyver. Mint ahogy pletyka sem érte, rossz szót sem kapott, ugyanúgy valamiért elkerülték a csalók, tolvajok is.

Néha sétált egyet a városban, s ha éppen olyan kedve volt, fölment a temetőbe is.

Nem járt gyakran szülei, férje sírjához, azt mondta, lesz elég ideje ott lenni velük együtt.

Egyik ilyen sétáján egy előkertes villa udvarán gyönyörű hófehér perzsamacskát látott, de hiába csalogatta, az unottan ült a bejárati lépcsőn, s ügyet sem vetett rá.

Lola hozzászokott, hogy amit akar, azt el is éri, s egy reggel, amikor szardínia- konzervet bontott a vajás pirítós kenyérhez, eszébe jutott, hogy nagyapja, aki hor- gász volt, hazahozta az apró halakat, s a macskák szinte összeverekedtek érte.

Lolának sohasem voltak állatai, talán egészen kiskorában volt valamiféle madara, de nem emlékezett a fajra, még a színére sem. De ezt a perzsát meg- kívánta. Elképzelte, milyen jól nézne ki, ha mellette ülne a pulton. Nem. Ott a presszó miatt nem lehetne. Inkább csináltatna neki egy emelvényt.

Apróhirdetést adott fel. Hófehér perzsát keresett, de nem kapott választ.

Reggelizés közben a halevő macskákra gondolva tervezgetett, aztán megjött a fiatalasszony, aki amolyan családtagnak számított, s aki, miután elvitte óvodába kislfiát, bölcsődébe iker kislányait, ha nem volt egyéb dolga, beugrott Lolához. Segített neki. Porszívózott, elmosta azt a kevés mosatlant, amit a mosogatóban talált, aztán beült egy kávéra a trafikba, mert szerette hallani azt a régmúlt vilá- got, amiről az öregasszony mesélt. És Lola is szerette a gyermekszájtörténeteket. És azokból volt éppen elég. A lekváros kenyér helyett reklámos kenyeret kért az egyik kislány, aztán azt is szerette, bármikor nevetni tudott azon, hogy az egyik gyerek ebédre pötytyös levest evett, amiről csak nagy nehezen tudták kideríteni, hogy a pötytyös-babus ruhája miatt a bablevest keresztelte át.

Nóra, így hívták az asszonykát, albérletben lakott, s férje reggeltől késő estig dolgozott, hogy megteremtse a legszükségesebbeket.

Lola csak neki mutatta meg a titkos fiókot, ahol anyjától, nagyanyjától örökölt ékszereit tartotta, mert végrendeletében, amelyet nemrég írt át, Nóráékra hagyta minden ingó és ingatlan vagyonát.

Tudta, hogy jó kezekbe kerül minden. Az üzlet, a lakás, de még az a gyümölcsös is, amelyet férjével vettek a várost övező dombok egyikén, s amit most telekszomszédjuk gondozott.

Eleinte arra gondolt, hogy támogatja Nórát, hogy befejezhesse az egyetemet, amelyből már csak két féléve lett volna hátra, de végül arra a következtetésre jutott, látva, hogy nemcsak a gyerekekkel, de a vevőkkel is tud bánni, hogy sokkal jobb helye lesz a főtéri trafikban, mintha éneket tanítana egy iskolában.

Lola nem volt beteges, de néha, talán negyedévenként, migrén kínozta, s ilyenkor pár órára besegített Nóra, akiben teljesen megbízott, s aki még abban is önállóan tudott dönteni, hogy a szállítótól mit és mennyit kell rendelnie.

Lola már szinte el is felejtette a macskát, de egyik sétáján eszébe jutott, s visszakanyarodott a villa felé.

Ott ült most is a bejárati ajtó előtt, s olyan királyi méltósággal hagyta figyelmen kívül a csalogatást, hogy az már szinte bosszantotta az öregasszonyt.

Délután a trafikba jött vásárolni egy tanár, akiről tudta, hogy horgászni szokott, s megkérte, ha lehet, hozzon neki néhány küszet.

– Snecit – javította ki a tanár, s megígérte, hogy hoz, amennyit csak tud.

Napok teltek el, végezte a munkáját. Kávét főzött, cigarettát, illatszert adott el a vevőknek, s egy szobafestővel tárgyalt, amikor estefelé beállított a tanár, s egy kis veder apró halat hozott.

Másnap reggel Lola megkérte a fiatalasszonyt, hogy néhány órára üljön be helyette a trafikba. Kivett a hűtőből néhány halat, becsomagolta és elment cicát szelídíteni.

Becsengetett, de nem nyitott kaput senki, s így nyugodtan kipróbálhatta a csalit. Egészen közel, a lépcsőre dobta a halat, s figyelte, hogy a macskafejedelem hogy szimatol, aztán, mintha nem is érdekelné a dolog, unottan lépegetett a dögölt küsz felé. Egyet nyávogott, s Lola csodálkozott, mert még soha nem hallott ilyen mély macskahangot.

Tetszhetett a cicának a dolog. Pofozgatta, aztán egyik mancsával leszorítva, rágni kezdte az égi mannát.

Lola figyelte, kíváncsi volt, vajon megenne még egyet? S most a lépcső aljára dobta a kis pikkelyest. A cica elfogadta a játékszabályt, lejött a járdára, s megette, habzsolva nyelte a halat. De a harmadik már nem kellett, azt csak a szájába vette, s eltűnt vele a bejárat melletti teraszon.

Mindennapi programja lett, hogy elment cicázni, de hiába tudta lecsalni egészen a kiskapuig, mert a sűrű rácsok között nem lehetett benyúlni utána, s a macska nem akart kijönni még a felkínált halra sem.

Nóra csodálkozott ugyan Lola titokzatos útjain, de nem kérdezett semmit, helyettesítette mindennap, s egy reggel nagyon megijedt, amikor a lakásból sikoltást hallott. Berohant, de nem történt semmi.

Lola, kezében egy szardellapasztás tubussal, korához képest egészen mozgalmas indiántáncot járt.

– Megvan, megvan – ismételte. – Azt hiszem, holnap már nem kell, hogy helyettesíts.

Nem mondta, miért kellett eddig, és miért nem kell ezután, de olyan jókedve volt, hogy Nóra kacagni kezdett.

– Férfi van a dologban, ugye? – kérdezte.

Lola nem válaszolt, csak kacsintott, s kis csomagjával szinte rohant, még azt sem mondta, amit eddig minden reggel, hogy „hamarosan jövök”.

Nem is telt el sok idő, és tényleg jött. Látszott rajta, hogy nagyon kifárasztotta magát. Pelerinje alatt volt valami, mert úgy nézett ki, mintha hasára csatolt volna egy hátizsákot.

Nem a trafikon keresztül ment be a házba, hanem az utcai bejárón át, aztán élőben a macskával megjelent az üzletben.

Nóra nem talált szavakat. Tudta, hogy valamilyen megmagyarázhatatlan ok miatt a kutyák hasonlítanak gazdáikra, de ez a fehér macska, bundájával teljesen rímelt Lola fehér hajával, s még azzal a sápadtsággal is, amit a cipekedés, s a lopás izgalma okozhatott.

Soha nem volt boldogtalan Lola, de most nagyon boldog volt.

Nem is a tulajdonlás töltötte el örömmel, hanem az, hogy bevált a terve. Sikerélménye volt, bár tudta, hogy ilyet soha többé nem fog tenni.

– Honnan van? – kérdezte Nóra.

– Loptam – mondta szégyenkezés nélkül Lola, de a fiatalasszony nem akart hinni neki.

– Képes vagy macskát lopni? – kérdezte, de nem volt a hangjában döbbenet, inkább valami mosolyelőleg bujkált a kérdés mögött, mintha a hitetlenkedés azt jelentette volna, hogy hiszi a piszi.

De Lola öröme nem tartott sokáig.

Délután egy rendőr kíséretében megjelent a villatulajdonos, akinek a szomszédok mondták el, hogy a főtéri trafikos vénasszony járt napok óta a házhoz macskát etetni.

Nem kellett házkutatás, keresgélni sem kellett. A hatalmas hópehely ott ült Lola lábánál és a cipőjét nyalogatta.

A macska jogos tulajdonosa, egy ötvenes éveiben járó hölgy, csak azért nem tudta megütni Lolát, mert a rendőr lefogta a kezét, s az a néhány törzsvásárló, aki éppen az asztalnál kávézott, felsorakozott a trafikos védelmére.

A nyomozó, aki szinte naponta itt itta reggeli kávéját, nem tudta, hogy mitévő legyen, aztán gordiuszi csomónak tekintette sértő és sértett együtt-létét, így megoldásként azt választotta, hogy hazaküldi a macskát gazdájával együtt.

– Tessék nyugodtan hazamenni, én majd fölveszem a jegyzőkönyvet, csatoljuk az ön feljelentéséhez, és a többi már a hivatal dolga – mondta, aztán, hogy megnyugtassa a felbőszült tulajdonost, hozzátette: – vannak szemtanúk, akik látták, hogy itt volt a cica. Ne aggódjon asszonyom, mindent elintézek.

Ahogy elment a dühös asszony, a rendőrnnyomozó faggatni kezdte Lolát.

– Azt tessék megmondani nekem, hogy került az utcára a macska. Mert a feleségemnek is perzsája van, de még az udvarra is csak akkor megy ki, ha pór-szívózik az asszony, vagy ha éppen kedve van hozzá. De a kerítésig soha el nem ment még.

– Az utcán volt – állította konokul az öregasszony.

– Nem tetszett ellopni, akkor úgy kezeljük, hogy talált érték be nem szolgáltatása forog fenn.

– Na és ha bevittem volna a rendőrségre, van macskacellájuk, vagy olyan biztonságos hely, ahol őrizhették volna? – kérdezte Lola. – Mert állatmenhely tudtommal nincs a városban.

– Nincs – ismerte be a nyomozó. – Akkor tehát jegyzőkönyvezhetjük, hogy csak addig akarta magánál tartani a kóbor állatot, amíg megkerül a gazdája.

– Pontosan – mondta Lola, s miután elolvasta a jegyzőkönyvet, amely szerint nem lopásról, hanem kóbor állat hazahozataláról van szó csupán, háromnegyed évszázaddal azelőtt begyakorolt, hurkokból és görbületekből álló jelekkel aláírta, aztán az értelmezhetőség miatt csupa nagybetűvel is leírta nevét. A nyomozó eltette a jegyzőkönyvet.

– Akkor végeztünk. Kérek egy kávé, s hozzá egy olyan illatosabb szivart.

Már a kávéját kavargatta, amikor esdeklően nézett Lolára és megkérdezte:

– Mivel lehet kicsalni egy ilyen dögöt, mert én nem szeretem őket, a tudtom nélkül hozta az asszony a házba, s nem bánnam, ha elmenne a francba.

Lola rákönyökölt a pultra, csücsörített, s földöntúli mosoly ült ki az arcára.

– És fehér a maguké is?

– Igen – bólintott a nyomozó.

– Ha elárulom a módszert, elhozhatom büntetlenül az utcáról?

– Igen – mondta ki a boldogító szót a nyomozó.

– Hát ezzel kentem be a cipőm orrát, s a macska nem bírta ellenállni a szagnak és átpréselte magát a kapu alatt – mondta Lola, és táskájából a pultra tette a szardellapasztás tubust.

A nyomozó úgy kacagott, hogy szivarja vastag hamuja úszóleckét vett a kávésbögrében. Nem bírta abbahagyni a nevetést, s fuldokolva kérdezte:

– Mondja, Lola asszony, nincs véletlenül bankrabló fogó pasztája is?

– Az nincs – mondta az öregasszony. – Tudja, én csak egy piti, öreg macskatulvaj vagyok.